

MARIAN MIKOŁAJCZYK
 <http://orcid.org/0000-0002-9405-3036>
Uniwersytet Śląski w Katowicach

GRZEGORZ NANCKA
 <http://orcid.org/0000-0002-9911-7473>
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Nieznane protokoły posiedzeń podkomisji prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej z 1939 roku (część III)

Abstract

Lost Minutes of the Sitzings of the Sub-commission on the Law on Kinship and Care Relationships of the Codification Commission of the Republic of Poland in 1939 (Part III)

When Poland regained independence in 1918, the different legal systems of the various partitioning states all remained in force on its territory. Drafts of uniform laws were to be drawn up by the Codification Commission established in 1919. One of its tasks was the preparation of a draft of the family and guardianship law. The sub-commission addressing this division of civil law worked until the outbreak of World War Two. The minutes of its sittings disappeared in September 1939 along with the total output of the Codification Commission. However, copies of minutes of the sittings of the sub-commission held in 1939 were found in Kazimierz Przybyłowski's collection of books donated to the Faculty of Law and Administration of University of Silesia in Katowice. These minutes shed new light on the final phase of the codification works. Publication of these documents will enable further detailed research on the history of family law in interwar Poland. The third part of the publication consists of minutes nos. 190–196.

Keywords: Codification Commission, family law, source, edition

Słowa kluczowe: Komisja Kodyfikacyjna, prawo rodzinne, źródło, edycja

Wprowadzenie

W zeszytach 1 i 3 tomu 15 *Krakowskich Studiów z Historii Państwa i Prawa* (2022) ukazały się dwie części wydawnictwa źródłowego obejmującego nieznane protokoły z obrad podkomisji prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki Komisji Kodyfikacyjnej II RP¹. We wprowadzeniu do pierwszej części zawarto najważniejsze z punktu widzenia edycji informacje dotyczące losów prac nad prawem rodzinnymi i opiekuńczym w Polsce międzywojennej². Wyjaśnione zostały także kwestie związane z wartością badawczą materiałów, źródłem i zasadami jego wydania³.

Niniejsza publikacja stanowi część trzecią tej edycji i obejmuje protokoły nr 190–196. Protokoły te zostały sporządzone w dniach 24 kwietnia 1939 r. oraz 12–15 maja 1939 r. Zostały wydane zgodnie z zasadami, które przyjęto i wyjaśniono we wprowadzeniu do pierwszej części edycji. Na potrzeby całej edycji przyjęliśmy konsekwentnie, że w przypisach będziemy podawać informacje o osobach i instytucjach pojawiających się w tekstach protokołów po raz pierwszy. Krótkie biografie członków podkomisji, a także osób i instytucji wnoszących uwagi do projektu, wzmiankowanych po raz pierwszy w ramach protokołów, znajdują się zatem w pierwszej części edycji. Zgodnie z przyjętymi zasadami także i w trzeciej części staraliśmy się podać tego typu informacje, a ich brak oznacza, że mimo starań nie udało się odnaleźć żadnych danych na temat wymienionej w tekście protokołów osoby czy instytucji. W celu zapewnienia jednolitości edycji przy przytaczaniu w przypisach tekstów tłumaczeń obcych przepisów posługiwaliśmy się wydaniem wykorzystywanym w pierwszej części, zachowując przy tym oryginalną pisownię.

---

¹ Mikołajczyk i Nancka, „Nieznane protokoły [...] (część I)”; Mikołajczyk i Nancka, „Nieznane protokoły [...] (część II)”.

² Mikołajczyk i Nancka, „Nieznane protokoły [...] (część I)”, 112–3.

³ *Ibid.*, 113–5.

[s. 1] Protokół nr 190

posiedzenia podkomisji prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki

Działo się dnia 24 kwietnia 1939, o godz. 10, w Warszawie, w Biurze Komisji Kodyfikacyjnej przy ul. Mokotowskiej 14.

Obecni członkowie podkomisji pp.: R. Longchamps, W. Miszewski i J. Sławski oraz Prezydent Komisji B. Pohorecki.

Przewodniczył: W. Miszewski.

Referował: Przewodniczący.

Protokół prowadziła: J. Prusiecka.

Porządek dzienny: Dalszy ciąg drugiego czytania projektu prawa o stosunkach rodziców i dzieci wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych oraz projektu przepisów o urzędzie opiekuńczym.

Oddział 5.

Ograniczenie, zawieszenie i odebranie władzy rodzicielskiej.

Art. 59.

Odczytano uwagi: 1) dr. Świdwy, 2) Związku Adwokatów Polskich Oddział w Toruniu, 3) Sądu Apelacyjnego w Lublinie, 4) Naczelnej Rady Adwokackiej, 5) Polskiego Związku Kobiet z wykształceniem prawniczym, 6) sędziów Balińskiego, Holewińskiego i Rakowieckiego, 7) Tow.[arzystwa] „Opieka” i 8) prof. Abrahama.

Pohorecki wypowiada się za połączeniem podstaw do ingerencji państwowej władzy opiekuńczej z powodu uchybień zarówno co do osoby, jak i co do majątku dziecka.

Sławski byłby za uregulowaniem jak w prawie niemieckim (§ 1666)⁴. Zaznacza, że z § 2 art. 59 wynika, iż władza opiekuńcza nie może odebrać władzy rodzicielskiej, lecz może ją tylko ograniczyć.

[s. 2] Longchamps wypowiada się za połączeniem art. 59 i 64 albo za zamieszczeniem art. 64 po art. 59 i za tym, aby w § 2 art. 59 powiedzieć, że w przypadku powierzenia

---

⁴ § 1666 BGB: „Jeżeli umysłowe lub cielesne dobro dziecka jest narażone na niebezpieczeństwo wskutek tego, że ojciec nadużywa prawa starania się o osobę dziecka, dziecko zaniedbuje lub zachowuje się bezecznie lub niemoralnie, natenczas winien Sąd opiekuńczy wydać zarządzenia potrzebne do odwrócenia niebezpieczeństwa. W szczególności może Sąd opiekuńczy zarządzić, by dziecko w celu wychowania umieszczono u odpowiedniej rodziny lub w zakładzie wychowawczym albo w zakładzie poprawczym. Jeżeli ojciec naruszył prawo dziecka do pobierania utrzymania i na przyszłość należy się obawiać znacznego narażenia utrzymania na niebezpieczeństwo, natenczas można ojcu odebrać także zarząd majątku jako też użytkowanie”. Zob. *Niemiecki kodeks*, cz. 2, 171–2.

dziecka innej osobie lub zakładowi ograniczone jest prawo rodziców żądania odebrania dziecka na podstawie art. 45.

Pohorecki nadmienia, że w praktyce będą się łączyły zaniedbania co do osoby i co do majątku dziecka i zarządzenia władzy opiekuńczej będą zmierzały w obu kierunkach np. odebranie dziecka.

Przewodniczący uważa, że sformułowanie „zarządzenia konieczne” jest zbyt ogólnikowe.

Longchamps jest zdania, że oddanie dziecka do zakładu nie powoduje odebrania zastępstwa dziecka.

Sławski zwraca uwagę na wypadki, gdy np. ojciec sprawuje dobrze zarząd majątkiem dziecka, ale zaniedbuje osobę dziecka.

Odczytano §§ 1667 i 1668 kod.[eksu] niem.[ieckiego]⁵.

Longchamps proponuje, aby § 1 art. 59 pozostawić jako ogólny, w § 2 mówić o środkach dotyczących zagrożenia osoby dziecka, w § 3 o zarządzeniach co do majątku dziecka, a § 1 art. 64 skreślić.

Sławski wolałby pozostawić oddzielne artykuły. Zgadza się na zamieszczenie art. 64 po art. 59. Porusza kwestię, czy na mocy art. 59 władza opiekuńcza może częściowo odebrać władzę rodzicielską, np. zastępstwo albo pieczę nad osobą dziecka.

Pohorecki zaznacza, że powierzenie dziecka osobie trzeciej albo zakładowi jest odebraniem pieczy^a nad osobą dziecka.

Longchamps jest zdania, że te wszystkie zarządzenia nie mogą się przedstawiać jak odebranie choćby częściowe władzy rodzicielskiej.

Sławski wnosi, aby w § 1 zaznaczyć, że chodzi o dobro fizycz- [s. 3] ne lub moralne dziecka.

---

⁵ § 1667 BGB: „Jeżeli majątek dziecka jest narażony na niebezpieczeństwo wskutek tego, że ojciec narusza obowiązki połączone z zarządaniem majątku albo z użytkowaniem lub że popadł w ruinę majątkową, natenczas winien Sąd opiekuńczy wydać zarządzenia potrzebne do odwrócenia niebezpieczeństwa. W szczególności może Sąd opiekuńczy zarządzić, by ojciec przedłożył spis majątku i złożył rachunek ze swego zarządu. Ojciec winien zaopatrzyć spis zapewnieniem dokładności i zupełności. Jeżeli przedłożony spis nie jest wystarczający, ma zastosowanie przepis § 1640 ust. 2, zd. 1. Sąd opiekuńczy może także, jeżeli do majątku dziecka należą papiery wartościowe, kosztowności lub pretensje książkowe przeciw Rzeszy lub państwu związkowemu, nałożyć na ojca takie same obowiązki, jakie ma opiekun po myśli §§ 1814 do 1816, 1818; przepisy §§ 1819, 1820 stosują się odpowiednio. Koszta wydanych zarządzeń ponosi ojciec”. Zob. *ibid.*, 172; § 1668 BGB: „Jeżeli dopuszczalne po myśli § 1667 ust. 2 zarządzenia nie wystarczają, może Sąd opiekuńczy nałożyć na ojca obowiązek złożenia zabezpieczenia za majątek podlegający jego zarządowi. Rodzaj i rozmiar zabezpieczenia ustanawia Sąd opiekuńczy wedle swego uznania”. Zob. *ibid.*

Uchwalono podzielić art. 59 na dwa artykuły w sposób następujący:

Art. 59.

„Jeżeli rodzice dopuszczają się zaniedbań lub czynów, które zagrażają poważnie dobru fizycznemu lub moralnemu dziecka albo jego majątkowi, sąd (urząd) opiekuńczy może wydać zarządzenia konieczne w celu ochrony dziecka”.

Art. 59a.

„Gdy dobro fizyczne lub moralne dziecka jest trwale zagrożone, sąd (urząd) opiekuńczy może powierzyć dziecko innej osobie, albo umieścić je w odpowiednim zakładzie”.

Odczytano uwagi do art. 64: 1) sędziego Wojasa i 2) sędziów Balińskiego, Holewińskiego i Rakowieckiego.

Uchwalono utworzyć z art. 64 art. 59b w redakcji:

„Gdy majątek dziecka jest zagrożony sąd (urząd) opiekuńczy może zażądać od rodziców złożenia zabezpieczenia albo postanowić, że rodzice będą podlegali tym samym przepisom, jakim podlega opiekun w zakresie spraw majątkowych dziecka, a nawet może odebrać rodzicom zarząd całego lub części majątku dziecka i ustanowić kuratora do zarządu”.

Postanowiono nie pisać o wynagrodzeniu kuratora, pozostawiając tę kwestię przepisom o opiece.

Art. 60.

Odczytano § 1667 kod.[eksu] niem.[ieckiego].

Sławski wypowiada się za tym, aby zaznaczyć, że chodzi o faktyczne przeszkody.

Uchwalono przeredagować art. 60 jak następuje:

„Władza rodzicielska rodziców albo jednego z nich ulega [s. 4] zawieszeniu, jeżeli i wskutek przeszkód faktycznych przez czas dłuższy nie mogą jej wykonywać. O zawieszeniu i ustaniu zawieszenia orzeka sąd (urząd) opiekuńczy”.

Art. 61.

Odczytano uwagi: 1) sędziego Patka, 2) sędziego Monciebowicza, 3) Sądu Apelacyjnego w Lublinie, 4) sędziego Wojasa, 5) Dyrektora Wydziału Opieki Społecznej i Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego w m. st. Warszawie i 6) sędziów Balińskiego Holewińskiego i Rakowieckiego.

Przewodniczący wolałby termin „pozbawienie” niż „odebranie władzy rodzicielskiej”.

Na wniosek Longchamps’a uchwalono skreślić słowa „jeżeli nie są w stanie jej wykonywać”, a na wniosek Przewodniczącego uchwalono dodatek o dzieciach opuszczonych.

Dalszy ciąg odroczone do następnej sesji.

Na tym sesję zamknięto o godz. 12.

(-) W. Miszewski

(-) J. Prusiecka

---

^a *W oryginale pieczę ręcznie poprawione na pieczy.*

[s. 1] Protokół nr 191

posiedzenia podkomisji prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki

Działo się dnia 12 maja 1939, o godz. 17, w Warszawie, w Biurze Komisji Kodyfikacyjnej przy ul. Mokotowskiej 14.

Obecni członkowie podkomisji pp.: Wł. Abraham^a, R. Longchamps, K. Lutostański, W. Miszewski i J. Sławski oraz Prezydent Komisji B. Pohorecki.

Przewodniczył: W. Miszewski.

Referował: Przewodniczący.

Protokół prowadziła: J. Prusiecka.

Porządek dzienny: Dalszy ciąg drugiego czytania projektu prawa o stosunkach rodziców i dzieci wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych oraz projektu przepisów o urzędzie opiekuńczym.

Przewodniczący odczytał pismo Prezydenta Komisji Kodyfikacyjnej, komunikujące stanowisko podkomisji prawa spadkowego w zakresie unormowania praw spadkowych dziecka oraz protokół posiedzenia podkomisji prawa spadkowego z dnia 5 maja 1939.

Abraham zgłasza uwagi do art. 46.

Przewodniczący komunikuje, że art. 46 pozostawiono jeszcze do rewizji na poprzedniej sesji.

Lutostański zaznacza, iż z tekstu art. 46 projektu przyjętego na poprzedniej sesji wynika, że ostatnie ujęcie tego artykułu odbiega zasadniczo od ujęcia poprzedniego. Ponieważ w sesji kwietniowej nie mógł już wziąć udziału zmarły niedawno referent projektu, a mówca z powodu nieobecności w kraju,^b nie mógł również uczestniczyć w naradach nad sprawą zmian, w którycy[h] [s. 2] upatruje niezgodność z obowiązującą Konstytucją (art. 114 oraz 111), prosi o przekazanie art. 46 do ponownego omówienia przy rewizji projektu.

Następnie przystąpiono do rozpatrzenia zawieszonego na poprzedniej sesji art. 40.

Odczytano protokół nr 183 oraz art. 72 projektu prawa małżeńskiego majątkowego⁶.

Przewodniczący stwierdza duże różnice między art. 40 projektu i art. 72 projektu prawa małżeńskiego osobowego⁷. Byłby za tym, aby odesłać te kwestie do prawa osobowego małżeńskiego albo unormować je tak, jak są unormowane w tym ostatnim projekcie.

Pohorecki jest zdania, że w razie rozwodu^c czy separacji na czas nieograniczony niemożliwe jest zachowanie władzy rodzicielskiej obojga małżonków. Rodzice, mający jednakowe prawa, stają się dla siebie obcymi, zakładają często nowe rodziny. Władza rodzicielska może być przyznana tylko jednemu z rodziców z tym zastrzeżeniem, że drugie może mieć pewien zakres uprawnień. Mówca wypowiada się za stanowiskiem projektu prawa rodzinnego.

Lutostański zaznacza, że i matka posiada obecnie władzę rodzicielską, choć w razie różnicy zdań przeważa zdanie ojca. Mówca jest zdania, iż sam fakt, że między rodzicami zaszły okoliczności, które utrudniają im życie wzajemne, nie powinien wpływać w tym kierunku, że jedno z rodziców traci charakter rodzica i staje się obcym. Pozbawienie władzy rodzicielskiej jest wyeliminowaniem rodzica jako człowieka niegodnego^d. Mówca

---

⁶ Art. 72 Projektu: „Małżonek odpowiada wobec wierzyciela wyłącznie z majątku osobistego za swe zobowiązania: 1) dotyczące majątku osobistego; 2) umową wyraźnie ograniczone do odpowiedzialności z tego majątku; 3) zaciągnięte bez prawem wymaganej zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu, chyba że wierzyciel był w dobrej wierze co do tego, że zgoda nie była potrzebna, albo że została dana należycie”. Zob. „Projekt prawa małżeńskiego majątkowego”, 26. Prawdopodobnie podkomisja dysponowała już projektem prawa małżeńskiego majątkowego uchwalonym w drugim czytaniu. Art. 72 miał tam brzmienie: Art. 72. Małżonek odpowiada wobec wierzyciela wyłącznie z majątku osobistego za swe zobowiązania: 1) - skreślony. 2) umową wyraźnie ograniczone do odpowiedzialności z tego majątku; 3) zaciągnięte bez prawem wymaganej zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu, chyba że wierzyciel był w dobrej wierze. Zob. Nancka, „Nieznany projekt prawa małżeńskiego majątkowego”, 608–9.

⁷ Art. 72 Projektu: „Sąd, orzekając rozłączenie, po rozważeniu wniosku małżonków: a) powierzy dziecko oraz zarząd jego majątkiem jednemu z rodziców, z pierwszeństwem niewinnego, albo nawet osobie trzeciej, gdyby tego stanowczo wymagał interes dziecka; b) ustali udział każdego z rodziców w ciężarach utrzymania i wychowania dziecka; c) zapewni każdemu z rodziców, któremu dziecko nie zostało powierzone a nie pozbawionemu władzy rodzicielskiej, możliwość wykonywania dozoru nad wychowaniem i kształceniem dziecka utrzymywania z niem osobistych stosunków, w warunkach przez sąd określonych; d) może przyznać prawo widzenia się z dzieckiem nawet małżonkowi pozbawionemu władzy rodzicielskiej”. Zob. „Projekt prawa małżeńskiego”, 21–2.

jest zdania, że nie należy pozbawiać władzy rodzicielskiej z tego tytułu, że ktoś nie ma powierzonej opieki nad dzieckiem.

[s. 3] Longchamps zaznacza, że stanowisko, które zajmuje prof. Lutostański, wychodzi z założenia, że władza rodzicielska jest prawem rodziców i że nie można pozbawić ich tego prawa bez ważnych powodów. Według projektu jednak władza rodzicielska jest pojęta jako instytucja w interesie dziecka, która działa, gdy dom jest wspólny. Mówca powołuje się na art. 87 i 39 projektu. Gdy wspólność życia jest zniesiona, jedno z rodziców musi zrezygnować z władzy rodzicielskiej. Oczywiście to nie powinno zmniejszać szacunku^e, jaki dziecko winno^f mieć dla drugiego rodzica. W konkluzji wypowiada się za stanowiskiem projektu i za sformułowaniem art. 40: „...temu, komu władza rodzicielska była powierzona”, bo dziecko może być powierzone osobie trzeciej.

Przewodniczący nie byłby za automatycznym odebraniem władzy rodzicielskiej, lecz za tym, aby o odebraniu władzy rodzicielskiej orzekać oddzielnie.

Pohorecki uważa, że w każdym razie spraw opiekuńczych nie można pozostawiać sądowi duchownemu. Sprawy te powinien załatwiać sąd opiekuńczy, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności.

Longchamps proponuje koncepcję spoczywania władzy rodzicielskiej.

Sławski wypowiada się za koncepcją kodeksu niemieckiego (§ 1635)^g.

Pohorecki zaznacza, że w przypadku rozwodu czy rozłączenia wchodzi^g w grę utrata,^h a nie odebranie władzy rodzicielskiej. Sąd opiekuńczy powinien wypowiedzieć się zaraz o powierzeniu dziecka.

Przewodniczący nadmienia, iż możliwa jest sytuacja, że ro- [s. 4] dzice sami załatwią tę sprawę. Sąd powinien decydować dopiero w razie potrzeby. Proponuje, aby przyjęc jako punkt wyjścia postanowienie art. 72 projektu prawa małżeńskiego osobowego i dać pewne modyfikacje tego przepisu.

Abraham podziela to zdanie.

Uchwalono następujące tezy: I) utrata władzy rodzicielskiej nie następuje automatycznie w przypadkach rozwodu, rozłączenia lub unieważnienia małżeństwa, II) w przypadkach

---

^g § 1635 BGB: „Jeżeli małżeństwo rozwiedziono z jednego z powodów wymienionych w §§ 1565 do 1568, a jednego małżonka uznano jedynie winnym, natenczas przysługuje staranie o osobę dziecka, jak długo małżonkowie rozwiedzeni żyją drugiemu małżonkowi; jeżeli obu małżonków uznano winnymi, przysługuje staranie o syna niżej 6 lat lub o córkę matce, o syna, który liczy więcej niż 6 lat, ojcu. Sąd opiekuńczy może wydać odmienne zarządzenie, jeżeli ono jest ze szczególnych powodów wskazane w interesie dziecka; Sąd opiekuńczy może to zarządzenie znieść, jeżeli już nie jest potrzebnem. Prawo ojca do zastępowania dziecka pozostaje nienaruszone”. Zob. *Niemiecki kodeks*, cz. 2, 165–6.

tych sąd orzeknie, któremu z małżonków będzie powierzona piecza nad dzieckiem i zarząd jego majątkiem.

Przewodniczący rozumie, że władza rodzicielska będzie trwała w dalszym ciągu, ale z ograniczeniem. Jest zdania, że nie można żądać od sądu, aby wymieniał uprawnienia drugiego małżonka.

Pohorecki jest zdania, że sąd musi określić uprawnienia drugiego małżonka, np. musi być unormowana kwestia widywania się z dzieckiem.

Longchamps zwraca uwagę na art. 41 projektu.

Lutostański jest zdania, że kwestię zezwolenia na małżeństwo lub usamowolnienie¹ dziecka powinni załatwiać oboje rodzice.

Przewodniczący uważa, że wszystko poza pieczą i zarządem majątku dziecka będzie należeć do obojga rodziców.

Longchamps jest zdania, że spoczywa wszystko oprócz uprawnień, które sąd przyznał wyraźnie. Zezwolenie na małżeństwo powinien dawać małżonek, który ma pieczę nad dzieckiem.

Większością głosów uchwalono tezę (III), że sąd ma wskazać, jakie uprawnienia zostawia drugiemu małżonkowi oraz jednomyślnie tezę (IV), że ten stan rzeczy może ulec zmianie w przyszłości.

[s. 5] Następnie odczytano art. 75 projektu prawa małżeńskiego osobowego⁹.

Przewodniczący poddaje pod dyskusję kwestię, który sąd ma decydować sprawę opieki nad dzieckiem w przypadkach rozwodu, rozłączenia lub unieważnienia małżonków¹.

Pohorecki i Przewodniczący wypowiadają się za sądem opiekuńczym.

Lutostański^k jest za sądem państwowym, który rozpatrywał sprawę rozwodową, a w innych przypadkach –¹ za sądem opiekuńczym.

Pohorecki jest zdania, że w każdym przypadku należałoby powierzyć te sprawy sądowi opiekuńczemu, gdyż nie należą one do zadań sądu rozwodowego, zwłaszcza w razie unieważnienia małżeństwa.

Przewodniczący podziela to zdanie.

---

⁹ Art. 75 Projektu: „Zarządzenia sądu, normujące stosunek rozłączonych małżonków do ich dziecka, mogą być przez sąd zmienione według okoliczności”. Zob. „Projekt prawa małżeńskiego”, 22.

Longchamps uważa, że sąd rozwodowy mógłby załatwić sprawę opieki nad dzieckiem, jeżeli ma odpowiedni materiał.

Przewodniczący jest przeciwny fakultatywnemu rozstrzygnięciu.

Abraham wypowiada się za sądem opiekuńczym.

Sławski jest za sądem rozwodowym przy separacji i rozwodzie i za sądem opiekuńczym w przypadku unieważnienia małżeństwa.

Większością głosów uchwalono tezę (V), że o sprawie opieki nad dziećmi orzeka sąd, który rozpoznawał sprawę o rozwód, rozłączenie lub unieważnienie małżeństwa.

Redakcję art. 40 powierzono prof. Lutostańskiemu.

W dalszym ciągu przystąpiono do rozpatrzenia art. 61 odroczonego na poprzedniej sesji.

Odczytano protokół nr 190.

[s. 6] Abraham wypowiada się za zasadą, że odebranie władzy rodzicielskiej powinno należeć do sądu opiekuńczego z prawem odwołania się do sądu okręgowego.

Przewodniczący jest zdania, że tak ważna sprawa, jak odebranie władzy rodzicielskiej, powinna być załatwiana przez sąd okręgowy z odwołaniem do sądu apelacyjnego.

Abraham proponuje wykreślenie słów „na wniosek państwowej władzy opiekuńczej”.

Longchamps nadmienia, że według kodeksu austriackiego sąd karny może odebrać władzę rodzicielską.

Odczytano §§ 414 i 415 kod.[eksu] karn.[ego] austr.[iackiego]¹⁰ i art. 49 kod.[eksu] karnego polskiego¹¹.

---

¹⁰ Jest to Ustawa karna austriacka o zbrodniach, występkach i przekroczeniach z dnia 27 maja 1852 r., § 414: „W razie srogiego obchodzenia się z dziećmi przez rodziców należy ich wezwać przed sąd i zarzucić im pierwszy raz z powagą i naciskiem nadużycie władzy i srogie wbrew naturze ich zachowanie się, drugi raz należy udzielić rodzicom nagany i dodać groźbę, że w razie ponownego znieważenia pozbawi się ich władzy rodzicielskiej, odbierze się im dziecko i wychowa się je na ich koszt w innej miejscowości”; § 415: „Za trzecim powrotem, albo jeżeli już pierwsze znieważenie było samo przez się bardzo ciężkie, albo usposobienie rodziców było tego rodzaju, że należałoby się dalej obawiać niebezpieczeństwa dla dziecka, należy natychmiast po raz pierwszy wyrzec karę powyżej zagrożoną i w tym celu porozumieć się z władzą względem zamianowania opiekuna”. Por. *Ustawa karna austriacka*, 262–3.

¹¹ Art. 49 Kodeksu karnego z 1932 r.: „W razie skazania za przestępstwo, popełnione przeciwko nieletniemu poniżej lat 17 lub we współdziałaniu z takim nieletnim, sąd może orzec utratę praw rodzicielskich lub opiekuńczych”.

Lutostański jest zdania, że pozbawienie władzy rodzicielskiej powinno się znajdować pod wysokim^m autorytetem. Państwowa władza opiekuńcza powinna robić wywiady, a rozstrzygnięcie powinno być powierzoneⁿ wyższemu sądowi.

Abraham proponuje, aby w art. 61 dać wzmiankę o art. 49 kod.[eksu] karnego.

Przewodniczący zaznacza, że przepis kodeksu karnego jako *lex specialis* pozostanie w mocy, a więc nie trzeba o nim wspominać.

Pohorecki proponuje koncepcję, aby kwestię odebrania władzy rodzicielskiej rozstrzygał sąd okręgowy na wniosek sędziego opiekuńczego.

Longchamps podkreśla, że to byłaby zbyt długa procedura.

Pohorecki nadmienia, że muszą być wydane zarządzenia tymczasowe.

Na tym posiedzenie przerwano o godz. 19 m. 30.

(-) W. Miszewski

(-) J. Prusiecka

---

^a *W oryginale* Wł. Abraham, *nadpisane piśmem maszynowym (nie przez kalkę).*

^b *W oryginale* po słowie kraju *ręcznie skreślony przecinek.*

^c *W oryginale* *prawdopodobnie* wozrodu *poprawione ręcznie* na rozvodu.

^d *W oryginale* niezgodnego *poprawione przez ręczne skreślenie z.*

^e *Pierwotnie* to powinno zmniejszyć szacunek *poprawione ręcznie poprzez nadpisanie nie i przerobienie:* w słowie zmniejszyć y na a, a w słowie szacunek ek na ku.

^f *W oryginale* słowo powinno, w którym *ręcznie skreślono litery* po.

^g *W oryginale* zachodzi *poprawione przez nadpisanie maszynowo* w (*nie skreślono liter* za).

^h *W oryginale* *przecinek ręcznie dopisany.*

ⁱ *W oryginale* usamowolnienia *ręcznie poprawione* na usamowolnienie.

^j *Tak w oryginale.*

^k *W oryginale* Lutosta-ński.

^l *W oryginale* – *ręcznie wpisany.*

^m *W oryginale* *wysokiem* – e *skreślone ręcznie.*

ⁿ *W oryginale* *powierzone ręcznie poprawione* na o.

[s. 1] Protokół nr 192

posiedzenia podkomisji prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki

Działo się dnia 13 maja 1939, o godz. 10, w Warszawie, w Biurze Komisji Kodyfikacyjnej przy ul. Mokotowskiej 14.

Obecni członkowie podkomisji pp.: Wł. Abraham^a, R. Longchamps, K. Lutostański, W. Miszewski i J. Sławski oraz Prezydent Komisji B. Pohorecki.

Przewodniczył: W. Miszewski.

Referował: Przewodniczący.

Protokół prowadziła: J. Prusiecka.

Porządek dzienny: Dalszy ciąg drugiego czytania projektu prawa o stosunkach rodziców i dzieci wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych oraz projektu przepisów o urzędzie opiekuńczym.

Art. 61. (d.c.)

Jednomyślnie uchwalono, że o odebraniu władzy rodzicielskiej orzeka sąd okręgowy na wniosek sędziego opiekuńczego.

Na wniosek Przewodniczącego uchwalono zastąpić termin „odebranie” przez „pozbawienie”.

Odczytano art. 285 i 286 kod.[eksu] szwajc.[arskiego]¹².

Sławski proponuje, aby w art. 61 powiedzieć, że pozbawienie władzy rodzicielskiej następuje wówczas, gdy środki z art. 59 nie są wystarczające.

Pohorecki jest za sformułowaniem: „... w przypadkach przewidzianych w artykułach poprzedzających, jeżeli dla dziecka wynika szczególne niebezpieczeństwo”.

Przewodniczący proponuje brzmienie: „... nie jest godzien” lub „nie jest zdolny do sprawowania władzy rodzicielskiej”.

Na wniosek Lutostańskiego uchwalono zdanie pierwsze § 1 art. [s. 2] 61 w redakcji następującej:

„Gdyby nadużycia lub zaniedbania były tej miary, że środki, przewidziane w artykułach poprzedzających, nie mogłyby wystarczyć do ochrony interesów dziecka sąd okręgowy na wniosek sędziego opiekuńczego odejmie rodzicom lub jednemu z nich władzę rodzicielską”.

Przewodniczący proponuje następującą^b redakcję zdania trzeciego:

---

¹² Art. 285 ZGB: „Sind die Eltern nicht im stände, die elterliche Gewalt auszuüben, oder fallen sie selbst unter Vormundschaft, oder haben sie sich eines schweren Missbrauches der Gewalt oder einer groben Vernachlässigung ihrer Pflichten schuldig gemacht, so soll ihnen die zuständige Behörde die elterliche Gewalt entziehen. Wird beiden Eltern die Gewalt entzogen, so erhalten die Kinder einen Vormund. Die Entziehung ist auch gegenüber Kindern, die später geboren werden, wirksam”; Art. 286 ZGB: „Im Falle der Wiederverheiratung von Vater oder Mutter ist, wenn die Verhältnisse es erfordern, den Kindern, die sich unter ihrer Gewalt befinden, ein Vormund zu bestellen. Als Vormund kann einer der Ehegatten bezeichnet werden”.

„Odjęcie może być wyrzeczone również w przypadku, gdy ojciec lub matka, sprawujący władzę rodzicielską, wstąpi w nowy związek małżeński, a szczególne okoliczności wymagają odjęcia władzy rodzicielskiej”.

Lutostański sądzi, że drugie zdanie można by opuścić, gdyż mieści się ono w pierwszym zdaniu.

Pohorecki wypowiada się za utrzymaniem drugiego zdania.

Longchamps proponuje następujące sformułowanie: „Ojcu lub matce wstępującym w ponowny związek małżeński może być również odjęta władza rodzicielska, jeżeli szczególne okoliczności tego wymagają”.

Na wniosek Pohoreckiego uchwalono drugie zdanie § 1 art. 61 w redakcji następującej:

„Może być również odjęta władza rodzicielska, jeżeli ojciec lub matka wstępuje w nowy związek małżeński, a szczególne okoliczności tego wymagają”.

Podkomisja wyraziła opinię, że postanowienia te nie uchybiają przepisom ustaw, które przewidują odjęcie w innych przypadkach^c.

§ 2.

Odczytano uwagę sędziego Poliszewskiego.

Lutostański uważa, że § 2 można włączyć do § 1 przez dodanie [s. 3] słów „nad dzieckiem”.

Postanowiono utrzymać § 2 z zastąpieniem wyrazu „odebranie” przez „odjęcie”.

Sławski wnosi o dodanie przepisu, że wszystkie zarządzenia sądu przewidziane w art. 59, 59a, 59b i 61 mogą być zmieniane^d lub uchylane^e.

Odczytano art. 287 kod.[eksu] szwajc.[arskiego]¹³ i § 1671 kod.[eksu] niem.[ieckiego]¹⁴.

Pohorecki jest zdania, że potrzebny jest jedynie § 3 art. 61, a ogólny przepis o zmianie zarządzeń sądu nie jest potrzebny, bo wynika z istoty rzeczy.

Longchamps wnosi o dodanie § 4 w redakcji:

„Postanowienia te nie uchybiają przepisom przewidującym pozbawienie władzy w innych przypadkach”.

---

¹³ Art. 287 ZGB: „Fällt der Grund weg, aus dem die elterliche Gewalt entzogen worden ist, so hat die zuständige Behörde von sich aus oder auf Verlangen des Vaters oder der Mutter sie wieder herzustellen. Die Wiederherstellung darf in keinem Falle vor Ablauf eines Jahres nach der Entziehung der Gewalt stattfinden”.

¹⁴ § 1671 BGB: „Sąd opiekuńczy może w czasie trwania władzy rodzicielskiej wydane przez siebie zarządzenia każdej chwili zmienić, w szczególności zarządzić podwyższenie, zmniejszenie lub zniesienie złożonego zabezpieczenia”. Zob. *Niemiecki kodeks*, cz. 2, 173.

Przewodniczący sądzi, że wystarczy powiedzieć w przepisach wprowadzających, że art. 49 k.k. co do odjęcia władzy rodzicielskiej pozostaje w mocy.

Pohorecki uważa, że nic nie trzeba pisać, bo, jeżeli przepis prawa karnego wyraźnie nie będzie uchylony, to pozostanie w mocy. Nadmienia, że w kodeksie karnym odjęcie władzy rodzicielskiej przewidziane jest jako kara dodatkowa.

Longchamps chciałby zaznaczyć, że przepisy kodeksu karnego pozostają w mocy.

Lutostański proponuje następującą redakcję § 3:

„Władza rodzicielska może być przywrócona orzeczeniem sądu okręgowego na wniosek sędziego opiekuńczego albo któregokolwiek z rodziców”.

Uchwalono § 3 w powyższej redakcji.

Do przepisów wprowadzających uchwalono następujący przepis:

„Pozostają w mocy przepisy kodeksu karnego dotyczące utraty praw rodzicielskich i opiekuńczych”.

[s. 4] Następnie odczytano uwagę Dyrektora Wydziału Opieki Społecznej i Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego w m. st. Warszawie.

Podkomisja wyraziła opinię, że opuszczenie dziecka to zaniedbanie w najwyższym stopniu i jako takie skutkuje pozbawieniem władzy rodzicielskiej.

Lutostański wypowiada się za uzgodnieniem terminologii art. 59 i 61 („czyny” i „zaniedbania”).

Pohorecki proponuje, aby w art. 59 użyć wyrażenia „nadużyć” zamiast „czynów”.

Przewodniczący woli, aby powiedzieć o czynach w art. 61.

Pohorecki uważa, że wyraz „nadużycie” jest potrzebny.

Uchwalono zastąpić w art. 59 wyraz „czynów”^f wyrazem „nadużyć”.

Uchwalono zamieścić art. 60 po art. 61.

Art. 62.

Odczytano uwagę sędziów Balińskiego, Holewińskiego i Rakowieckiego.

Przekazano tę uwagę do prawa opiekuńczego.

Lutostański wypowiada się za skreśleniem art. 62, bo przepis taki będzie zamieszczony w prawie opiekuńczym.

Sławski uważa, że w art. 60 należałoby powiedzieć o ograniczeniu zdolności do działań prawnych.

Odczytano §§ 1676 i 1677 kod.[eksu] niem.[ieckiego]¹⁵.

Pohorecki zaznacza, że wypadki, gdy oboje rodzice utracili^g zdolność do działań prawnych są bardzo wyjątkowe.

Longchamps podnosi kwestię, czy w razie zawieszenia władzy rodzicielskiej rodzice pobierają pożytki.

Pohorecki jest zdania, że rodzice pobierają w czasie zawieszenia pożytki tzn. aktualna jest resztką czystego dochodu.

Przewodniczący wypowiada się za pozostawieniem art. 62 w [s. 5] redakcji:

„Sąd opiekuńczy wyznaczy opiekuna, jeżeli oboje rodzice są pozbawieni zdolności do działań prawnych”.

Longchamps wnosi o dodanie w art. 60 § 2 w brzmieniu:

„Władza rodzicielska ulega również zawieszeniu przez czas ubezwłasnowolnienia rodziców”.

Odczytano art. 16 i 40 projektu.

Lutostański uważa, że byłoby pożytecznym stwierdzenie, że w art. 40 § 1 władza rodzicielska ulega zawieszeniu.

Longchamps proponuje następującą redakcję § 1 art. 40:

„W razie śmierci małżonka, utraty lub zawieszenia władzy rodzicielskiej sprawuje ją drugie z rodziców”.

Uchwalono uzupełnić § 1 art. 40 dodaniem^h przypadków utraty i zawieszenia władzy rodzicielskiej.

---

¹⁵ § 1676 BGB: „Władza rodzicielska ojca spoczywa, jeżeli on nie jest zdolny do działań prawnych. To samo stosuje się, jeżeli ojciec jest ograniczony w zdolności do działań prawnych lub jeżeli otrzymał po myśli § 1910 ust. 1 kuratora dla swej osoby i swego majątku. Staranie o osobę dziecka przysługuje mu obok ustawowego zastępcy dziecka; do zastępstwa dziecka nie jest uprawniony. W razie różnicy zdań między ojcem i ustawowym zastępcą, ma pierwszeństwo zdanie ustawowego zastępcy”. Zob. *Niemiecki kodeks*, cz. 2, 173–4; § 1677 BGB: „Władza rodzicielska ojca spoczywa, jeżeli Sąd opiekuńczy stwierdzi, że ojciec przez dłuższy czas faktycznie doznaje przeszkody w wykonywaniu władzy rodzicielskiej. Spoczywanie kończy się, jeżeli Sąd opiekuńczy stwierdzi, że przyczyna ta już nie istnieje”. Zob. *ibid.*, 174.

Uchwalono również dodać w art. 60 (obecnie art. 61) § 2 w redakcji:

„W razie ubezwłasnowolnienia jednego z rodziców jego władza rodzicielska ulega zawieszeniu z samego prawa”.

Longchamps wnosi o dodanie przepisu, że zawieszenie władzy rodzicielskiej nie pozbawia prawa do pobierania pożytków.

Pohorecki sądzi, że przepis taki jest niepotrzebny.

Sławski zwraca uwagę, że możliwa jest interpretacja, że w czasie zawieszenia władzy rodzicielskiej ulega również zawieszeniu i prawo do pożytków.

Lutostański zwraca uwagę na art. 49 § 1.

Abraham wnosi, aby na końcu § 1 art. 49 dodać słowa: „chocia[ż]by chwilowo była ona zawieszona”.

Pohorecki proponuje, aby w art. 49 powiedzieć „w czasie wyk[o]nywania”.

[s. 6] Longchamps jest za sformulowaniem¹ „w czasie trwania”.

Uchwalono dodać w art. 60 (obecnie 61) § 3 w redakcji:

„Zawieszenie władzy rodzicielskiej nie pociąga za sobą utraty prawa do pożytków z majątku dziecka”.

Art. 62. Skreślono.

Art. 63.

Odczytano uwagi: 1) dr. Świdy, 2) sędziów Balińskiego, Holewińskiego i Rakowieckiego.

Sławski uważa, że art. 63 powinien być skreślony, bo obowiązek utrzymania dzieci jest przewidziany w art. 36, a więc nie jest związany z władzą rodzicielską.

Pohorecki sądzi, że mogłaby powstać wątpliwość, czy rodzice pozbawieni władzy rodzicielskiej mają obowiązek ponosić ciężary połączone z wychowaniem dzieci. Wypowiada się za utrzymaniem art. 63.

Lutostański wolałby również utrzymać oba artykuły, ponieważ nie sprecyzowała się jeszcze ta kwestia¹ w stosunku do dziecka nieślubnego.

Longchamps jest również za utrzymaniem art. 63. Ze swej strony podnosi kwestię, czy nie wspomnieć również o obowiązku wyposażenia.

Sławski zgadza się na dodanie wyposażenia w art. 63.

Uchwalono utrzymać art. 63.

Pohorecki wnosi, aby redakcję art. 63 uzgodnić z art. 36. Zwraca uwagę na nieprzestrzeganie terminologii przy oznaczeniu obowiązków rodziców w stosunku do dziecka (czy utrzymanie i wychowanie). Powołuje się na literaturę francuską (Planiol T. I., Nr 1682, Dalloz pod art. 205 i Josserand T. I. Nr 1147).

Na wniosek Lutostańskiego uchwalono przeredagować art. 63 [s. 7] jak następuje:

„Odjęcie lub zawieszenie władzy rodzicielskiej nie zwalnia rodziców od ponoszenia ciężarów związanych z utrzymaniem i wychowaniem dzieci”.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 13 m. 45.

(-) W. Miszewski

(-) J. Prusiecka

---

^a *W oryginale Wł. Abraham, nadpisane piśmem maszynowym (nie przez kalkę).*

^b *W oryginale Następująca – brakująca a wpisane ręcznie.*

^c *W tym miejscu w oryginale zbędne zamknięcie cudzysłowu.*

^d *Słowo ręcznie poprawione. W oryginale prawdopodobnie zniesione poprawione ręcznie na zmieniane.*

^e *W oryginale uchylone poprawione przez ręczne wpisanie a.*

^f *W oryginale znak zamykający cudzysłów wpisany ręcznie.*

^g *Pierwotnie prawdopodobnie potracili poprawione maszynowo.*

^h *Pierwotnie dodatkiem, maszynowo skreślono tk i nadpisano n.*

ⁱ *W oryginale m dopisane ręcznie.*

^j *W oryginale kwestię – e skreślone ręcznie.*

[s. 1] Protokół nr 193

posiedzenia podkomisji prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki

Działo się dnia 13 maja 1939, o godz. 17, w Warszawie, w Biurze Komisji Kodyfikacyjnej przy ul. Mokotowskiej 14.

Obecni członkowie podkomisji pp.: Wł. Abraham^a, R. Longchamps, K. Lutostański, W. Miszewski i J. Sławski oraz Prezydent Komisji B. Pohorecki.

Przewodniczył: W. Miszewski.

Referował: Przewodniczący.

Protokół prowadziła: J. Prusiecka.

Porządek dzienny: Dalszy ciąg drugiego czytania projektu prawa o stosunkach rodziców i dzieci wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych oraz projektu przepisów o urzędzie opiekuńczym.

Art. 65.

Odczytano uwagi: 1) Tow.[arzystwa] „Opieka”, 2) sędziego Monciebowicza, 3) Izb Notarialnych, 4) Adw.[okat] Orłańskiej, 5) Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, 6) Naczelnej Rady Adwokackiej, 7) Dyrektora Wydziału Opieki Społecznej i Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego w m. st. Warszawie, 8) Samopomocy Społecznej Kobiet, 9) Polskiego Związku Kobiet z wykształceniem prawniczym, 10) sędziów Balińskiego, Holewińskiego i Rakowieckiego.

Przewodniczący jest przeciwny wyznaczeniu doradcy matce wbrew jej woli (z urzędu).

Lutostański zaznacza, że instytut doradcy pochodzi z dawnej przeszłości i do tego prawa nie pasuje. Art. 59 i n. dają tyle władzy urzędowi opiekuńczemu, że można uczynić za-
dość wszystkim [s. 2] wymaganiom życia. Nie wyobraża sobie, jak można być doradcą tego, kto sprawuje władzę rodzicielską, można być doradcą tego, kto sprawuje opiekę. Można ograniczyć, zawiesić i wreszcie pozbawić^b władzy rodzicielskiej. Ustanowienie doradcy, którego funkcje nie są określone, nie jest potrzebne. Zrozumiały byłby tylko wypadek, gdy o to prosi matka, ale i tego wypadku nie trzeba regulować.

Odczytano § 1687 kod.[eksu] niem.[ieckiego]¹⁶.

Longchamps wypowiada się za skreśleniem art. 65 i 66, ponieważ matka ma takie stanowisko jako ojciec.

Sławski jest za pozostawieniem art. 65 z ograniczeniem do spraw majątkowych i za skreśleniem wypadku ustanowienia doradcy z urzędu.

Przewodniczący przeciwny jest również wypadkowi, gdy ojciec narzuca matce doradcę. Jeżeli matka chce mieć doradcę, to może to załatwić i bez urzędu. Zwraca również uwagę na kwestię wynagrodzenia doradcy. Wypowiada się za skreśleniem instytucji doradcy.

Abraham uważa, że byłoby pożyteczne, gdyby ktoś mógł radzić matce w sprawach zarządu majątkiem dziecka. Ale sądzi, że będą trudności ze znalezieniem bezpłatnego doradcy.

---

¹⁶ § 1687 BGB: „Sąd opiekuńczy ustanowi matce doradcę: 1. jeżeli ojciec po myśli § 1777 zarządził ustanowienie; 2. jeżeli matka uczyni wniosek o ustanowienie; 3. jeżeli Sąd opiekuńczy ze szczególnych powodów, w szczególności z powodu rozmiaru i trudności zarządu majątku, lub w wypadkach § 1666, 1667 uważa ustanowienie doradcy w interesie dziecka za konieczne”. Zob. *ibid.*, 176.

Przewodniczący powołuje się na art. 59 b.

Pohorecki jest przeciwny utrzymaniu przepisów o doradcy. Nierealne jest, aby matka zgłaszała się do urzędu o dodanie doradcy. Nie jest również uzasadnione, aby ojciec dziecka narzucał żonie doradcę. Poza tym ten przepis w pewnej mierze upośledza kobietę, a nie przedstawia prawie żadnej wartości praktycznej^e.

Sławski wypowiada się za utrzymaniem art. 65, gdyż jest to ograniczenie władzy rodzicielskiej, ale w łagodnej formie.

[s. 3] Przewodniczący zwraca uwagę, że gdyby został ten przepis, to doradca będzie miał rolę dominującą, może zagrozić matce doniesieniem do władzy opiekuńczej i odebraniem władzy rodzicielskiej (art. 66).

Sławski nadmienia, że w prawie niemieckim potrzebne jest zezwolenie doradcy do niektórych czynności.

Większością głosów (przeciwko Abrahamowi i Sławskiemu) uchwalono skreślić art. 65 i 66.

Dział II.

Dzieci pozamałżeńskie.

Odczytano uwagi do tego działu: 1) Tow.[arzystwa] „Opieka”, 2) J. Moźdzanowskiego, 3) sędziów Balińskiego, Holewińskiego i Rakowieckiego, 4) dr. Świdry.
Odczytano art. 25 projektu.

Przewodniczący jest zdania, że niepotrzebny jest przepis, iż wolno poszukiwać matkę zarówno ślubną jak i nieślubną.

Pohorecki podziela to zdanie. Nie może ulegać wątpliwości, że w razie sfalszowania aktu urodzenia można wystąpić ze skargą.

Art. 67.

Odczytano uwagi: 1) dr. Patka, 2) not.[ariusza] Sławskiego, 3) Sądu Apelacyjnego w Lublinie, 4) adw.[okata] Dwernickiego, 5) Tow.[arzystwa]^d Prawniczego w Stryju, 6) Naczelnej Rady Adwokackiej.

Przewodniczący podnosi kwestię, czy matka ma uczestniczyć w akcie uznania^e.

Sławski jest zdania, że obecność matki nie jest konieczna, ale powinna mieć ona^f prawo sprzeciwu. Wypowiada się za koncepcją prawa szwajcarskiego. Proponuje następującą redakcję § 1 art. 68:

[s. 4] „Jeżeli uznający nie jest ojcem dziecka lub uznanie przyniosłoby dziecku szkodę, zarówno matka jak i dziecko mogą wnieść sprzeciw do sądu opiekuńczego w ciągu 6 miesięcy od uzyskania wiadomości o uznaniu. Organy opieki społecznej oraz osoby trzecie, mające w tym interes prawny, mogą w powyższym terminie zaskarżyć uznanie drogą powództwa”^g.

Abraham wypowiada się za nałożeniem na matkę obowiązku stwierdzenia macierzyństwa.

Sławski zaznacza, że kodeksy niemiecki, austriacki i szwajcarski nie mówią o poszukiwaniu macierzyństwa.

Przewodniczący uważa, że jeżeli się nie napisze o poszukiwaniu macierzyństwa, to służy droga procesu.

Odczytano art. 145 projektu ustawy o aktach stanu cywilnego¹⁷.

Lutostański nadmienia, że w kodeksie francuskim jest przewidziane^h uznanie ze strony matki.

Odczytano jeszcze art. 128 i n. projektu ustawy o aktach stanu cywilnego¹⁸.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 19.

(-) W. Miszewski

(-) J. Prusiecka

^a *W oryginale Wł. Abraham, nadpisane pismem maszynowym (nie przez kalkę).*

^b *Słowo ręcznie poprawione poprzez wpisanie liter zb w miejsce liter nie dających się odczytać; po tym słowie ręcznie wykreślono puste miejsce w wierszu.*

¹⁷ Art. 145 Projektu: „Uznanie dziecka oraz jego uprawnienie może być oświadczone przed każdym urzędnikiem stanu cywilnego; spisuje się je w księdze aktów urodzenia, przyczem o uznaniu lub o uprawnieniu oraz o zaszyłych w związku z tem zmianach w treści aktów stanu cywilnego, czyni się wzmiankę dodatkową na akcie urodzenia dziecka. Uznanie więcej niż jednego dziecka, podobnie jak ich uprawnienie, może być sporządzone w jednym akcie stanu cywilnego. Uznanie, podobnie jak uprawnienie dziecka, może być dokonane przez obu rodziców w jednym akcie”. Zob. „Projekt ustawy o aktach”, 43.

¹⁸ Art. 128 Projektu: „Jeżeli osoba ojca lub matki dziecka nieślubnego została przy sporządzaniu aktu urodzenia zgłoszona urzędnikowi stanu cywilnego nie przez osoby, wskazane w poprzednim artykule, urzędnik, nie wpisując narazie do aktu urodzenia powyższego zgłoszenia, natychmiast sporządza o niem osobny protokół. W protokole tym wymienia się: a) datę protokołu oraz nazwę urzędu; b) nazwisko, imię urzędnika, który protokół sporządza; c) nazwisko, imię, powołanie, miejsce zamieszkania zgłaszającego oraz czem uzasadnia zgłoszenie; d) nazwisko, imię, powołanie, miejsce zamieszkania osoby zgłoszonej jako ojciec lub matka dziecka; e) datę sporządzenia oraz liczbę aktu urodzenia dziecka; f) podpis stawającego oraz podpis urzędnika, który sporządził protokół. Zaraz po sporządzeniu powyższego protokołu, urzędnik stanu cywilnego zawiadamia osobę, podaną za ojca lub matkę, o zgłoszeniu, które otrzymał. Pismo zawiadamiające powinno być doręczone w zamkniętej kopercie za pokwitowaniem; ma ono zawierać wyjaśnienie o terminie sprzeciwu i skutkach jego niezgłoszenia”. Zob. *ibid.*, 39.

^c *W oryginale poprawione przez ręczne dopisanie j.*

^d *W oryginale Row. poprawione przez ręczne wpisanie T.*

^e *W oryginale zdanie zaznaczone pionową kreską na marginesie dopisaną ręcznie.*

^f *W oryginale słowo ona ręcznie nadpisane.*

^g *W oryginale fragment wnieść sprzeciw do sądu opiekuńczego w ciągu sześciu miesięcy od zaznaczony ręcznie pionową kreską na marginesie.*

^h *W oryginale przewidzine – ręcznie nadpisane a.*

[s. 1] Protokół nr 194

posiedzenia podkomisji prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki

Działo się dnia 14 maja 1939, o godz. 10, w Warszawie, w Biurze Komisji Kodyfikacyjnej przy ul. Mokotowskiej 14.

Obecni członkowie podkomisji pp.: Wł. Abraham^a, R. Longchamps, K. Lutostański, W. Miszewski i J. Sławski oraz Prezydent Komisji B. Pohorecki.

Przewodniczył: W. Miszewski.

Referował: Przewodniczący.

Protokół prowadziła: J. Prusiecka.

Porządek dzienny: Dalszy ciąg drugiego czytania projektu prawa o stosunkach rodziców i dzieci wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych oraz projektu przepisów o urzędzie opiekuńczym.

Art. 67. (d.c.)

Lutostański wnosi o uzupełnienie art. 67 przez dodanie przepisu, że i matka może uznać swoje dziecko nieślubne.

Longchamps ma wątpliwości, czy w ogóle jest potrzebny § 1.

Pohorecki mniema, że przy ujęciu, jakie daje projekt, trzeba powiedzieć, iż ojciec może uznać swoje dziecko nieślubne, a o matce nie trzeba pisać, bo projekt łączy skutki prawne tylko z uznaniem ze strony ojca; w stosunku do matki dziecko ma wszystkie prawa niezależnie od jakiegokolwiek przez nią uznania.

Sławski nadmienia, że przy uznaniu przez ojca są dwa elementy: przyznanie faktu i oświadczenie woli, a przy uznaniu przez matkę tylko przyznanie faktu.

Pohorecki dodaje jeszcze, że jeżeli nie wiadomo, czyje jest dziecko, a matka potem się znajdzie i uzna je za swoje, to nie będzie to uznanie w rozumieniu projektu, lecz przyznanie faktu.

Longchamps podziela stanowisko przedmówcy, ale pomimo to uwa- [s. 2] że, że § 1 art. 67 nie jest potrzebny. W art. 67 należy tylko powiedzieć, w jakiej formie ojciec może uznać dziecko, bo matka może przyznać w każdej formie i dlatego o tym nie trzeba pisać.

Lutostański zaznacza, że uznanie jest stwierdzeniem faktu, iż między ojcem i dzieckiem zachodzi stosunek rodzicielski. Jeżeli ojciec lub matka są wpisani do aktu, to żadnego innego aktu już nie potrzeba. Jeżeli w akcie urodzenia ojciec nie jest wpisany, to może on dopełnić uznania^b w innej formie. Ta sama sytuacja jest co do matki. Uznanie to stwierdzenie, że jest się ojcem lub matką.

Pohorecki zwraca uwagę, że według prawa francuskiego i prawa obowiązującego w b. Królestwie Kongresowym wymienienie matki w akcie urodzenia nie jest jeszcze uznaniem z jej strony, jeżeli sama przy akcie nie staje i dziecka za swoje nie uznaje.

Przewodniczący zaznacza, że praktyka w b. Królestwie Kongresowym jest taka, że wystarczy, gdy matka jest wymieniona w akcie urodzenia.

Longchamps jest zdania, że zgoda na wpisanie w akcie urodzenia, późniejsze uznanie i przyznanie w procesie o ustalenie macierzyństwa mają jednakowe skutki.

Lutostański zaznacza, że chodzi o stwierdzenie, iż w przypadku, gdy nie jest znana matka, ma ona prawo oświadczenia, że jest matką i to powinno być wystarczające. Uznanie według prawa francuskiego jest, zdaniem mówcy, tylko aktem stwierdzającym, że jest matką.

Longchamps uważa, że jest różnica między uznaniem ze strony ojca i matki: matka przyznaje, że urodziła, ojciec przyznaje, że spółkował i że może być ojcem.

[s. 3] Przewodniczący sądzi, że można by przewidzieć^c dowód, który byłby obowiązujący do wpisania do aktu stanu cywilnego -^d oświadczenie matki w pewnej formie, ale taki przepis mógłby się znajdować w ustawie o aktach stanu cywilnego.

Pohorecki stwierdza, że różnica zdań sprowadza się do tego, czy dziecko względem matki nieślubnej będzie miało prawo tylko pod warunkiem formalnego uznania, czy niezależnie^e od tego, a co innego jest kwestia, czy sam fakt jest sporny.

Longchamps uważa, że co do matki równorzędne jest wpisanie do akt^f stanu cywilnego i późniejsze uznanie przed urzędnikiem stanu cywilnego lub notariuszem i wyrok, którym została uznana za matkę. Co do ojca zaś równorzędne znaczenie mają wpisanie się do aktu stanu cywilnego i uznanie późniejsze w formie przewidzianej, ale wyrok zasądający ma inne znaczenie.

Odczytano art. 128 projektu ustawy o aktach stanu cywilnego¹⁹.

---

¹⁹ Zob. przyp. 18.

Przyjęto zasadę, że nie wymaga się uznania ze strony matki, aby nastąpiły skutki prawne.

Odczytano jeszcze art. 144–146 projektu ustawy o aktach stanu cywilnego²⁰.

Pohorecki zaznacza, że niepotrzebny jest przepis o przyznaniu faktu przez matkę, ale może być potrzebny przepis o uzupełnieniu aktu stanu cywilnego.

Lutostański porusza jeszcze kwestię, czy można uznać dziecko jeszcze przed jego urodzeniem, po śmierci i po dojściu do pełnoletności za jego zgodą.

Odczytano art. 1065 kod.[eksu] chińskiego i art. 1605 kod.[eksu] brazylijskiego.

[s. 4] Sławski podnosi, że fakt przyznania przez matkę może być aktualny i przy dziecku ślubnym np. gdy matka porzuciła dziecko ślubne.

Lutostański zaznacza, że to może być dowodem macierzyństwa, ale nie jest dowodem, że dziecko jest ślubne.

Odczytano art. 306. Kcp²¹.

Longchamps uważa, że musi być dopuszczone poszukiwanie macierzyństwa, ale o tym nie trzeba pisać, tak samo, że można poszukiwać ojcostwo.

Sławski nadmienia, że matka nieślubna może również dochodzić swoich praw do dziecka, a o tym się nie pisze.

Odczytano art. 76 projektu.

Abraham jest zdania, że akty, wymienione w § 2 art. 67, odnoszą się tylko do ojca. Proponuje, aby dodać § 3 o przyznaniu ojca i matki, które by dawało podstawę do wpisu w aktach stanu cywilnego. Mówca chciałby matkę zwolnić od formalności i dać jej możliwość złożenia oświadczenia do protokołu przez urzędnikiem stanu cywilnego.

---

²⁰ Art. 144: „W akcie uznania dziecka wymienia się: a) nazwisko oraz imię uznającego, datę jego urodzenia, miejsce zamieszkania i obywatelstwo, jeżeli nie jest polskie; b) jeżeli matka jest znana – jej nazwisko, imię, obywatelstwo, jeżeli nie jest polskie, oraz miejsce zamieszkania w czasie urodzenia się dziecka; c) nazwisko oraz imię uznawanego, a także datę i miejsce jego urodzenia”. Art. 146: „Jeżeli do aktu uznania staje sam ojciec, urzędnik stanu cywilnego pismem, doręczonym w zamkniętej kopercie za pokwitowaniem, zawiadamia o sporządzonym akcie pełnoletnie dziecko, a jeżeli dziecko jest małoletnie – jego matkę lub jego prawnych zastępców”. Zob. „Projekt ustawy o aktach”, 43; Art. 145 zob. przyp. 17.

²¹ Art. 306 KCKP: „Poszukiwanie macierzyństwa jest dozwolone. Dziecię, poszukując swą matkę, dowieść powinno, że jest tem samem, które matka porodziła. W takowym przypadku dowód przez świadków wtenczas tylko dopuszczonym będzie, gdy się znajduje początek dowodu na piśmie, albo gdy zachodzą domniemania lub istnieją ślady z czynów już wówczas niewątpliwych wynikające, a które dla swej ważności dozwolenie tegoż dowodu koniecznie wskazują”. Zob. *Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego*, 124.

Odczytano art. 248 kpc²².

Lutostański dochodzi do wniosku, że § 1 art. 67 można skreślić nawet przy zasadzie, że i matka może uznać swoje dziecko nieślubne.

Pohorecki jest zdania, że trzeba przeprowadzić różnicę między instytucją uznania i przyznania faktu, że kobieta urodziła.

Lutostański zgadza się, aby dla oświadczenia matki przyjąć prowizorycznie termin „przyznania”.

Przewodniczący wolałby dać^s przepis oddzielny o przyznaniu matki.

Odczytano art. 5 ustawy z r. 1926 o aktach urodzenia dzie- [s. 5] ci nieznanymi rodziców²³.

Uchwalono na wniosek Przewodniczącego następujący przepis wprowadzający:

„Przyznanie urodzenia dziecka pozamałżeńskiego dokonane przez jego matkę przed urzędnikiem stanu cywilnego, sądem opiekuńczym lub notariuszem albo w rozporządzeniu ostatniej woli jest podstawą do wpisu w aktach stanu cywilnego, jeżeli w akcie urodzenia dziecka matka nie jest wymieniona”.

Art. 67 uchwalono przeredagować jak następuje:

„Ojciec może uznać swoje dziecko pozamałżeńskie w akcie zeznanym przed urzędnikiem stanu cywilnego, notariuszem albo sądem (urzędem) opiekuńczym, bądź też w rozporządzeniu ostatniej woli”.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 13.

(-) W. Miszewski

(-) J. Prusiecka

---

^a *W oryginale* Wł. Abraham, *nadpisane pismem maszynowym (nie przez kalkę)*.

^b *W oryginale* prawdopodobnie uznanie poprawione ręcznie na uznania.

^c *W oryginale* przewidzieć napisane ręcznie.

^d *W oryginale* średnik poprawiony ręcznie na myślnik.

---

²² Art. 248 KPC: „Sąd może zamkniętą rozprawę otworzyć na nowo, jeżeli potrzebne są jeszcze dodatkowe wyjaśnienia stron lub dodatkowe dowody”.

²³ Art. 5 Ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o aktach (metrykach) urodzenia dzieci nieznanymi rodziców na obszarze byłego zaboru rosyjskiego: „Sporządzenie aktu (metryki) urodzenia dziecka nieznanymi rodziców sposobem, w tej ustawie wskazanym, nie będzie stało na przeszkodzie dochodzeniu istotnego pochodzenia dziecka i ustaleniu jego stanu cywilnego, wyznania i nazwiska w drodze sądowej przez osoby interesowane”.

^e *W oryginale nie, zależnie poprawione ręcznie na niezależnie.*

^f *W oryginale aktu – poprawione przez skreślenie litery u przy pomocy x.*

^g *W oryginale dodać – do skreślone maszynowo przy pomocy ukośników (//).*

[s. 1] Protokół nr 195

posiedzenia podkomisji prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki

Działo się dnia 15 maja 1939, o godz. 10, w Warszawie, w Biurze Komisji Kodyfikacyjnej przy ul. Mokotowskiej 14.

Obecni członkowie podkomisji pp.: Wł. Abraham^a, R. Longchamps, K. Lutostański, W. Miszewski i J. Sławski oraz Prezydent Komisji B. Pohorecki.

Przewodniczył: W. Miszewski.

Referował: Przewodniczący.

Protokół prowadziła: J. Prusiecka.

Porządek dzienny: Dalszy ciąg drugiego czytania projektu prawa o stosunkach rodziców i dzieci wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych oraz projektu przepisów o urzędzie opiekuńczym.

Art. 68, 69 i 70.

Odczytano uwagi: 1) dr. Świdy, 2) sędziego Monciebowicza, 3) Sądu Apelacyjnego w Lublinie, 4) Naczelnej Rady Adwokackiej, 5) sędziów Balińskiego, Holewińskiego i Rakowieckiego, 6) not.[ariusza] Sławskiego.

Sławski uważa, że uregulowanie projektu jest zanadto skomplikowane. Mówca proponuje koncepcję zbliżoną do kodeksu szwajcarskiego, który, jego zdaniem, jest o wiele lepszy. Jeżeli matka wniosła sprzeciw, to uznanie upada i uznający może wnieść powództwo. Proponuje następującą redakcję § 1 art. 68:

„Jeżeli uznający nie jest ojcem dziecka lub uznanie przyniosłoby^b dziecku szkodę, zarówno matka jak i dziecko mogą wnieść sprzeciw do sądu opiekuńczego w ciągu 6 miesięcy od uzyskania wiadomości o uznaniu. Organy opieki społecznej oraz osoby trze- [s. 2] cie, mające w tym interes prawny, mogą w powyższym terminie zaskarżyć uznanie drogą powództwa”.

Pohorecki też uważa, że podwójna droga projektu wywołuje komplikacje. Wypowiada się za skasowaniem odwołania do Państwowej Władzy Opiekuńczej i pozostawieniem tylko drogi sporu. Co do § 1 art. 69 sądzi, że są to podstawy sprzeciwu matki lub dziecka, ale nie podstawy powództwa osoby trzeciej. Osoba trzecia może się powoływać tylko na swój interes, nie ma legitymacji do występowania w imieniu dziecka. Nie podoba mu się sprzeciw w przypadku, gdy uznanie przyniosłoby dziecku szkodę. Co do osób

trzecich aktualna kwestia wypłynie w razie spadkobrania; termin do zaskarżenia uznania już^e minie^d, a przed otwarciem spadku nie^e będą one^f miały legitymacji do wystąpienia.

Longchamps uważa za zasadniczą kwestię sprzeciwu w przypadku, gdy uznanie przyniosłoby dziecku szkodę. Gdyby ten przypadek został usunięty, to instytucja sprzeciwu jest niepotrzebna, wystarczy powództwo. Zaznacza, że uznanie ze strony ojca to więcej niż przyznanie faktu, daje ono większe skutki i większe prawa. Wypowiada się za utrzymaniem sprzeciwu dla dziecka i matki i za drogą powództwa dla osób trzecich.

Abraham wypowiada się za wykluczeniem sprzeciwu w przypadku, gdy uznanie przyniosłoby dziecku szkodę. Co do powództwa zaznacza, że utrudnia ono całe postępowanie i jest kosztowniejsze. Wolałby, aby całe postępowanie toczyło się przed sądem opiekuńczym. Wypowiada się tylko za powództwem dla osób trzecich i dla dziecka, które nie wniosło sprzeciwu, o odjęcie uznaniu mocy prawnej.

Lutostański uważa, że instytucja sprzeciwu jest pożyteczna z tym skutkiem, że zmuszałaby ojca do wystąpienia na drogę powództwa. Osoby trzecie mogą wystąpić w drodze powództwa od [s. 3] chwili, gdy powstał ich interes prawny.

Odczytano art. 133 kod.[eksu] hiszp.[ańskiego]^g.

Przewodniczący obawia się, że gdy się przyjmie sprzeciw uchylający uznanie^h to może powstać szkoda dla dziecka. Godzi się na koncepcję Sławskiego, ale z tym, żeby prawo sprzeciwu bezwzględnie przyznać tylko dziecku.

Lutostański jest zdania, że w imieniu dziecka małoletniego powinien działać przedstawiciel ustawy za zezwoleniem P.W.O.

Pohorecki uważa, że jeżeli w zasadzie dopuszcza się sprzeciw, to należy również chronić interes moralny matki i dać matce możliwość sprzeciwu.

Przewodniczący porusza kwestię, czy dziecko może dochodzić ojcostwa przeciwko temu samemu, który uznał, skoro władza opiekuńcza uchyliła uznanie na skutek sprzeciwu.

Pohorecki jest zdania, że dziecko może dochodzić ojcostwa w drodze powództwa (art. 71).

Abraham sądzi, że wystarczy sprzeciw dziecka.

Przyjęto zasadę sprzeciwu stanowczego, tzn. ze skutkiem uchylecia uznania.

Odczytano art. 305 kod.[eksu] szwajc.[arskiego]²⁴.

---

²⁴ Art. 305 ZGB: „Sowohl die Mutter als das Kind und nach dessen Tod seine Nachkommen können gegen die Anerkennung binnen drei Monaten, nachdem sie von ihr Kenntnis erhalten haben, beim zuständigen Zivilstandsbeamten mit der Behauptung Einspruch erheben, dass der Anerkennende nicht der Vater oder

Uchwalono następnie zasadę, że do wniesienia sprzeciwu uprawniona jest matka i dziecko.

Przewodniczący poddaje pod dyskusję kwestię, w jakim terminie sprzeciw może być wniesiony.

Pohorecki wypowiada się za terminem 6 miesięcy od doręczenia zawiadomienia o uznaniu.

Lutostańskiⁱ jest zdania, że każde uznanie musi być zakomunikowane sądowi opiekuńczemu. Wypowiada się za odpowiednią zmianą art. 146 projektu ustawy o aktach stanu cywilnego.

[s. 4] Longchamps byłby za tym, aby o uznaniu zawiadamiał ten, kto przyjmuje akt uznania.

Abraham podziela stanowisko Lutostańskiego.

Pohorecki proponuje, aby przedłużyć termin do wniesienia sprzeciwu i liczyć go od uzyskania wiadomości o uznaniu.

Przewodniczący proponuje, aby włożyć obowiązek zawiadamiania na uznającego.

Uchwalono termin 6 miesięcy od daty doręczenia przez sąd opiekuńczy zawiadomienia o uznaniu matce i dziecku.

Do instrukcji pozostawiono nałożenie obowiązku na urzędnika stanu cywilnego, notariusza i sąd spadkowy zawiadamiania sąd opiekuńczy^j o uznaniu.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 12.

(-) W. Miszewski

(-) J. Prusiecka

---

^a *W oryginale* Wł. Abraham, *nadpisane pismem maszynowym (nie przez kalkę).*

^b *W oryginale* przeniosłoby *poprawione ręcznie na przyniosłoby.*

^c *W oryginale* przed już słowo jest *skreślone maszynowo przy pomocy x.*

^d *W oryginale* minue *poprawione ręcznie na minie.*

^e *W oryginale* spadkunie *poprawione na spadku nie przy pomocy wpisania ręcznie pionowej kreski.*

^f *W oryginale* one *ręcznie nadpisane.*

^g *W oryginale* Odczytano art. 133 kod. hiszp. *wpisane maszynowo w interlinii (bez użycia kalki).*

^h *W oryginale* przed słowem *uznanie ręcznie skreślono*, czy.

Grossvater sei, oder dass die Anerkennung dem Kinde nachteilig wäre. Der Zivilstandsbeamte hat dem Anerkennenden oder dessen Erben von dem Einsprüche Mitteilung zu machen, worauf binnen drei Monaten beim Richter des zuständigen Zivilstandsamtes auf Abweisung des Einspruches geklagt werden kann”.

ⁱ Lutostańskiego – ego skreślone maszynowo przy pomocy ukośników (//).

^j Tak w oryginale.

[s. 1] Protokół nr 196

posiedzenia podkomisji prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki

Działo się dnia 15 maja 1939, o godz. 16. m. 30, w Warszawie, w Biurze Komisji Kodyfikacyjnej przy ul. Mokotowskiej 14.

Obecni członkowie podkomisji pp.: Wł. Abraham, R. Logchamps, K. Lutostański, W. Miszewski i J. Sławski oraz Prezydent Komisji B. Pohorecki.

Przewodniczył: W. Miszewski.

Referował: Przewodniczący.

Protokół prowadziła: J. Prusicka.

Porządek dzienny: dalszy ciąg drugiego czytania projektu prawa o stosunkach rodziców i dzieci wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych oraz projektu przepisów o urzędzie opiekuńczym.

Art. 68, 69 i 70. (d.c.)

Uchwalono zasadę, że ojcu, który uznał dziecko, służy powództwo w ciągu 6 miesięcy od zawiadomienia o sprzeciwie.

Przewodniczący wypowiada opinię, że władza powinna wydać postanowienie po wniesieniu sprzeciwu.

Odczytano § 2262 kod.[eksu] niem.[ieckiego]²⁵.

Uchwalono również zasadę, że osoby trzecie mogą wytoczyć powództwo o obalenie uznania.

Przewodniczący porusza kwestię terminu.

Pohorecki uważa, że nie ma potrzeby ustanawiania terminu, a ustalenie początku terminu byłoby bardzo trudne.

Longchamps podnosi kwestię, czy osoby trzecie mogą wnieść powództwo, gdy jest wyrok ustalający ojcostwo.

---

²⁵ § 2262 BGB: „Sąd spadkowy zawiadomi interesowanych, którzy nie byli obecni przy otwarciu testamentu, o treści testamentu która ich dotyczy.” Zob. *Niemiecki kodeks*, cz. 2, 295.

[s. 2] Przewodniczący jest zdania, że wyrok ma znaczenie dopóki nie zostanie obalony. Przewodniczący poddaje pod dyskusję zagadnienie^a z § 2 art. 68.

Longchamps jest zdania, że uznanie to czynność ściśle osobista.

Lutostański uważa, że częściowo ubezwłasnowolniony nie może uznać bez zgody przedstawiciela ustawowego.

Sławski podziela to zdanie.

Przewodniczący proponuje przepis uzupełniający do art. 67:

„Do ważności uznania przez małoletniego lub częściowo ubezwłasnowolnionego wymagana jest zgoda przedstawiciela ustawowego albo doradcy wyznaczonego częściowo ubezwłasnowolnionemu”.

Uchwalono jako § 2 art. 67 przepis następujący:

„Uznanie przez małoletniego lub przez częściowo ubezwłasnowolnionego może nastąpić tylko za zgodą jego przedstawiciela ustawowego bądź doradcy”.

Abraham wypowiada się za wyłączeniem uznania w testamencie.

Pohorecki zaznacza, że mogą być bardzo poważne powody uznania dopiero w testamencie.

Lutostański porusza jeszcze kwestię uznania przed urodzeniem dziecka i po jego śmierci.

Przewodniczący jest zdania, że ponieważ nie ma zakazu możliwe jest wcześniejsze uznanie.

Longchamps jest innego zdania, a mianowicie, że gdy nie będzie wyraźnego przepisu, to nie można uznać dziecka przed urodzeniem.

Pohorecki i Abraham wypowiadają się za dopuszczeniem uznania przed urodzeniem dziecka.

[s. 3] Longchamps uważa, że wystarczy przyznanie pozasądowe, które będzie miało znaczenie w procesie.

Przewodniczący dochodzi do wniosku, że uznanie staje się aktualne, gdy jest dziecko i że niepotrzebny jest przepis o uznaniu przed urodzeniem.

Pohorecki zaznacza, że judykatura francuska stoi na stanowisku, iż można uznać dziecko przed urodzeniem.

Longchamps nadmienia, że uznanie we Francji ma inne znaczenie. Jest przeciwny uznaniu przed urodzeniem dziecka.

Odczytano art. 19 projektu.

Lutostański wypowiada się za przepisem wyraźnym.

Większością głosów uchwalono jako art. 67a przepis następujący:

„Może być uznane dziecko poczęte, ale jeszcze nieurodzone, jak również dziecko, które zmarło, jeżeli żyją jego zstępni”.

Longchamps wypowiedział się tylko za drugą częścią art. 67a.

Lutostański porusza jeszcze kwestię, że dziecko po dojściu do pełnoletności powinno mieć termin na wniesienie sprzeciwu albo powództwa przeciwko uznaniu.

Longchamps uważa, że można to dopuścić, ale za zgodą matki.

Uchwalono dodać jako drugie zdanie w § 1 art. 67 przepis następujący:

„Odpis aktu uznania niezwłocznie przesłany będzie z urzędu sądowi (urzędowi) opiekuńczemu”.

Art. 68 uchwalono przeredagować jak następuje:

„§ 1. Zarówno matka, jak i dziecko mogą sprzeciwić się uznaniu na piśmie, wniesionym do sądu (urzędu)^b opiekuńczego, w terminie sześciomiesięcznym od zawiadomienia przez sąd opiekuńczy matki względnie dziecka o uznaniu.

[s. 4] § 2. Przez wniesienie sprzeciwu uznanie traci skutki prawne”.

Art. 69 przyjęto w redakcji następującej:

„Uznający może żądać ustalenia swego ojcostwa w drodze powództwa w terminie sześciomiesięcznym od zawiadomienia go przez sąd opiekuńczy o sprzeciwie. Prawo to nie przechodzi na spadkobierców uznającego”.

Art. 70 uchwalono w redakcji:

„Dziecko może nie później niż przed upływem sześciu miesięcy od uzyskania pełnoletności zaskarżyć uznanie w drodze powództwa”.

Uchwalono dodać jako art. 70a przepis następujący:

„Osoby trzecie mogą zaskarżyć uznanie w drodze powództwa, jeżeli mają w tym interes prawny”.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 19 m. 30.

(-) W^c. Miszewski

(-) J. Prusiecka

---

^a *W oryginale uzgodnienie ręcznie poprawione na zagadnienie. Ponadto przed słowem zagadnienie dwie litery skreślone maszynowo przy pomocy x.*

^b *W oryginale ” poprawione ręcznie na).*

^c *W oryginale WL skreślone maszynowo przy pomocy ukośników.*

Bibliografia

Źródła prawne

- Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego (Prawo z r. 1825). Objąsniiony motywami do prawa i jurysprudencyj.* Oprac. Juliusz Walewski. Księga I. Warszawa: w drukarni Józefa Bergera, 1872.
- Niemiecki kodeks cywilny wraz z ustawą wprowadzącą.* Część 2. Przeł. Henryk Damm i Karol Gerschel. Bydgoszcz: nakładem własnym, 1922.
- Ustawa karna austriacka o zbrodniach, występkach i przekroczeniach z dnia 27 maja 1852 No 117 DPP., obowiązująca w okręgach sądów apelacyjnych w Krakowie i we Lwowie oraz Sądu Okręgowego w Cieszynie.* Przeł. i oprac. Jan Przeworski. Warszawa: Księgarnia F. Hoessicka, 1924.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 1930 nr 83 poz. 651).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. 1932 nr 60 poz. 571).
- Ustawa z dnia 1 lipca 1926 r. o aktach (metrykach) urodzenia dzieci nieznanych rodziców na obszarze byłego zaboru rosyjskiego (Dz.U. nr 72 poz. 413).
- Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907 (BBI 1907 VI 589).
- „Projekt prawa małżeńskiego majątkowego uchwalony w pierwszym czytaniu przez podkomisję prawa małżeńskiego majątkowego Komisji Kodyfikacyjnej”. *Komisja Kodyfikacyjna. Podkomisja prawa małżeńskiego majątkowego 2* (1937).
- „Projekt prawa małżeńskiego uchwalony przez Komisję Kodyfikacyjną w dniu 28 maja 1929”. *Komisja Kodyfikacyjna. Podsekcja I prawa cywilnego 1, z. 1* (1931).
- „Projekt ustawy o aktach stanu cywilnego uchwalony przez Komisję Kodyfikacyjną Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 9 marca 1931”. *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Podsekcja I prawa cywilnego 1, z. 2* (1931).

Źródła drukowane

- Mikołajczyk, Marian i Nancka, Grzegorz, wyd. „Nieznane protokoły posiedzeń podkomisji prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej z 1939 roku (część I)”. *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa* 15, z. 1, (2022): 101–42.
- Mikołajczyk, Marian i Nancka, Grzegorz, wyd. „Nieznane protokoły posiedzeń podkomisji prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej z 1939 roku (część II)”. *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa* 15, z. 3 (2022): 433–64.
- Nancka, Grzegorz, wyd. „Nieznany projekt prawa małżeńskiego majątkowego uchwalony w drugim czytaniu przez podkomisję prawa małżeńskiego majątkowego Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1938-1939. Edycja źródłowa”. *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa* 15, z. 4 (2022): 593–614.